

SPORMETRE

The Journal of Physical Education and Sport Sciences
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi

DOI: 10.33689/spormetre.835649

Geliş Tarihi (Received): 04.12.2020

Kabul Tarihi (Accepted): 15.06.2021

Online Yayın Tarihi (Published): 30.06.2021

OTURMAYA MI GELDİK ! COVID-19 SÜRECİNDE GENÇ KADINLARIN HEDONİK TABANLI BOŞ ZAMANLARINA İLİŞKİN BİR FOTOSES ARAŞTIRMASI

Halime DİNÇ^{1*}, Esra Çetin İZMİRLİOĞLU², Okan ÜNVER³, Metin ARGAN⁴

¹Afyon Kocatepe Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, AFYONKARAHİSAR

²Pamukkale Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, DENİZLİ

³Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ÇANAKKALE

⁴Eskişehir Teknik Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, ESKİŞEHİR

Öz: Bu araştırma, koronavirüs salgını sırasında evde daha güvenli kalarak yaşamlarını ve davranışlarını uyarlamak zorunda olan genç kadınların ev içerisinde gerçekleştirdikleri haz tabanlı boş zaman aktivitelerini içermektedir. Bu çalışma, araştırma amacına uygun olarak nitel araştırma yöntemlerinden fotoses tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya Ege bölgesinde bulunan bir il merkezindeki 15-20 yaş aralığındaki (ORT= 17.6; SS= ±1.42) genç kız/kadınlar gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcılardan 163 fotoğraf ve hikaye toplanmış; katılımcılarla beraber ön görülen temalar için 48 fotoğraf belirlenmiş ve bu fotoğraflar arasından 11 adet fotoğraf ve hikayesi temalarla ilişkilendirilmiştir. Elde edilen veriler aracılığıyla 4 ana tema ve 11 alt tema oluşturulmuştur. Bu temalar; Bilişsel Haz, Sosyal Haz, Üretici Haz ve Tekilci Haz olarak belirlenmiştir. Çalışma sonucunda ortaya çıkan bulgular genel olarak değerlendirildiğinde; genç kadınlar pandemi kısıtlılıkları içerisinde ulaşılabilir aktiviteleri kendilerini geliştirici, eğlendirici ve dinlendirici olarak çeşitlendirebilmektedir. Ayrıca pandemi sürecinin getirdiği kısıtlılığın ve artan boş zamanı fırsata çevirme eğiliminde oldukları söylenebilir. Bu araştırmanın bulguları, araştırmaya katılan kadınların salgın sırasında boş zamanların değerlendirilmesi hakkında fikir verecek ve ilgili davranış ve algı değişikliklerini izleyecektir. Sonuç olarak, bulgular, acil durum koşullarının (COVID-19 salgını) haz arayışlarını nasıl etkilediği hakkında yeni bilgilere katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler:: Hedonizm, boş zaman, COVID-19, fotoses

WILL WE JUST SIT IDLY ! PHOTOVOICE RESEARCH ON HEDONIC-BASED LEISURE TIME IN THE COVID-19 PROCESS

Abstract: This research includes the pleasure-based leisure activities performed by young women who have to adapt their lives and behaviors by staying safer at home during the corona virus epidemic. In accordance with the research purpose, this study was carried out by using photovoice technique that is one of the qualitative research methods. Young girls / women between the ages of 15-20 (AVG = 17.6; SD = ± 1.42) in a city center in the Aegean region voluntarily participated in the study. 163 photographs and stories were collected from the participants and 48 photographs were determined for the planned themes together with the participants. Lastly, 11 of these photographs and their stories were associated with themes. 4 main themes and 11 sub-themes were formed through the data obtained. These main themes include; Cognitive Pleasure, Social Pleasure, Productive Pleasure, and Singular Pleasure. When the findings of the research are evaluated in general; Young women can diversify accessible activities as enriching, entertaining and relaxing, within the constraints of the pandemic. In addition, it can say that they tend to turn the constraints brought by the pandemic process and the increased leisure time into opportunities. The findings of this research will provide information with the use of leisure time by the women participating in the study during the epidemic and will observe relevant behavioral and perception changes. As a result, the findings will contribute to new information about how emergency conditions (the COVID-19 pandemic) affect the pursuit of pleasure.

Key Words: Hedonism, leisure, COVID-19, photovoice

GİRİŞ

Wuhan, Çin'de açıklanamayan bir pnömoni vakası kümesi olarak ortaya çıkan yeni koronavirüs hastalığı resmi olarak Dünya Sağlık Örgütü tarafından Corona Virüs Hastalığı 2019 (COVID-19) olarak adlandırılmıştır (Adhikari ve ark., 2020). Bugüne (03 Aralık 2020) kadar 64,781,137' den fazla teyit edilmiş vaka ve bu hastalığa atfedilebilen 1,497,840 ölüm bildirilmiştir (Worldometers, 2020). Bu küresel sağlık krizinin ardından COVID-19'un yayılmasını engellemek için sıkı halk sağlığı önlemleri uygulanmıştır (Adhikari ve ark., 2020). COVID-19 pandemisi olarak isimlendirilen bu durum iş, seyahat ve yaşamla ilgili her alanda etkisini göstermiştir. COVID-19 salgını neredeyse tüm bölgelerde gelişmeye devam ettikçe, yetkililer tarafından okulların ve üniversitelerin kapatılması, seyahat, karantina, kültürel ve sportif etkinliklerle sosyal toplantıların yasaklanması da dahil olmak üzere çeşitli koruyucu önlemler uygulamaya konulmuştur (Parnell ve ark., 2020; Orgilés ve ark., 2020). Bu durum dünya çapında milyonlarca insanın, çalışma ve eğitim modellerinde dönüşüme ve genel yaşam tarzında değişikliklere neden olmuştur (Buheji ve ark., 2020). COVID-19 sürecinde Türkiye'de alınan önlemler kapsamında İç İşleri Bakanlığının yayınladığı genelge ile 20 yaş altına ve 65 yaş üzerine sokağa çıkma kısıtlamaları getirilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020). Birçok kişi kendi kendini izole etmek ve evde kalmak için resmi tavsiyeye uyum göstermektedir ancak bu eylemlerin insanların fiziksel aktivite davranışlarını olumsuz yönde etkileyeceği, televizyon izlemek için daha fazla zaman harcayacaklarını, fiziksel sağlığı, refah düzeyini, uyku düzenlerini ve yaşam kalitesini etkileyeceğini düşündürmektedir (Hammami ve ark., 2020). COVID-19'un boş zaman ve rekreasyon açısından insanların zaman bölümlendirmesinde de derin değişimlere neden olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, COVID-19, küresel olarak fiziksel aktivite davranışları üzerinde büyük bir etkiye sahip olarak görünmektedir (Hammami ve ark., 2020).

İnsanlar var oluşundan itibaren doğası gereği zevk aldığı davranışları yapma eğilimindedir ve arzu ettiği şeylere ulaşmaya çalışmaktadır (Ünal ve Ceylan, 2008). Boş zaman terimi özgürleşmeden denetime uzanan geniş bir anlam içeriği bulundurmaktadır. Boş vakit, "kaçış", "özgürlük", "seçme/tercih" ve "spontanelik" anlamlarıyla dolaylı olarak ilişkilidir (Hibbins, 1996, akt. Aytaç, 2004). Rekreasyonel aktiviteler ile eğlence ve dinlenme ihtiyacı karşılanabilmektedir (Cheung ve ark., 2009). Ev içerisinde sahip olunan boş zaman diliminde kişilerin kendi istekleri doğrultusunda ve zevk alacakları aktiviteleri uygulama istekleri düşünülerek bu çalışma hedonizm yaklaşımıyla ele alınmıştır. Hedonizm kökü Antik Yunan'a kadar dayanmakta olan bir kavram olup milattan önce dördüncü yüzyılda gelişmiştir (Odabaşı, 2006). Hedonizm kavramı haz ve heyecana yönelik bir yönelim, zevkli deneyimlere açıklık ve kişinin kendi arzularını tatmin etme isteği ile açıklanabilmektedir (Hamzah ve ark., 2014). Yukarıda altı çizilmeye çalışılan boş zaman geçirme tercihi, zevk ve hedonizme yönelik aktivite, tutum ve davranışların pandemi döneminde nasıl evrildiğini ortaya koymak literatüre olumlu bir katkı sağlayacaktır.

Normal yaşam koşullarının kapalı ortam, sosyal izolasyon ve sokağa çıkma kısıtlaması kapsamında kadınlar birçok zorluğa maruz kalmıştır (WHO, 2020). Toplumsal cinsiyet perspektifi ile ele alındığında kadın üzerine biçilen roller süreci oldukça zorlaştırmıştır (UN, 2020). Dolayısıyla pandemi sürecinde en çok etkilendiği bilinen kadınlar ve toplumsal cinsiyet rol ve kalıplarının küçük yaş gruplarından itibaren yerleştirilmesi (Ulusal, 2021) dikkate alınarak araştırma grubu genç kadınlar olarak belirlenmiştir. Bu araştırma toplumsal cinsiyet perspektifi ve 20 yaş altına getirilen kısıtlamalar doğrultusunda genç kadınların boş zaman aktivitelerinden haz almaya yönelik uğraşlarının neler olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Her ne kadar ortaya çıkışından itibaren COVID-19 sürecinde yapılan boş zaman aktivitelerini

kapsayan çalışmalar bulunsa da, hiçbiri pandemi sürecinde bireylerin hazzal aktivitelerini ortaya koymamıştır. Bu açıdan mevcut çalışmanın alanyazına katkısının önemli olacağı düşünülmektedir. Araştırma COVID-19 sürecinde sokağa çıkma yasağı getirilen yaş gruplarından 20 yaş altı kadınların ev içerisinde yapmaktan zevk aldıkları boş zaman aktivitelerinin neler olduğunu ortaya koymak ve pandemi sürecine özel olarak hedonizm çerçevesinde oluşabilecek boyutları belirlemektir. Ayrıca bu grubun boş zamanda hedonizm kavramını görsellerle nasıl ifade ettiklerine ışık tutarak literatüre katkı sağlamaktır. Bu çalışma, 15-20 yaş aralığındaki kadınların COVID-19 sürecinde ev içerisinde yapmaktan zevk aldıkları boş zaman aktivitelerini tanımlayan ilk fotoses çalışması olma niteliği taşımaktadır.

Literatür

Pandemik Boş Zaman

Boş zaman aktivitelerinin doğal afetler ve pandemi olayları sonrasında terapatik yönüyle kullanıldığı bilinmektedir. Örneğin Japonya'nın Tōhoku bölgesinde 2011 yılında meydana gelen Tōhoku depremi ve tsunamisi sonrası gönüllüler tarafından afet mağdurlarına boş zaman aktiviteleri kullanılarak (yemek yapmak, sohbet ortamları oluşturmak, bitki yetiştirmek, seyahat vb.) bu kişilerin yaşadıkları travmalar iyileştirilmeye çalışılmıştır (Kono, 2018). Sars salgınına bakıldığında normalde, ortak boş zaman etkinlikleri arasında alışveriş, yemek, alışveriş merkezlerinde gezinmek ve çok sayıda başka uğraş yer alırken bu süreç sırasında insanlar kalabalık alanlardan kaçınırken, kapalı mekan aktivitelerine açık hava alternatifleri oluşturulmuştur (Marafa ve Tung, 2004). Yine Sars pandemisinde eğlence ve rekreasyon, insanların yaşam tarzının önemli bir bölümünü oluşturmuştur. Ayrıca, psikografik faktörler de önemli bir rol oynamıştır. Özellikle aile ortamı, insanların çoğunun kendi kendine karantina yaşam tarzını benimsediği merkez nokta olmuştur (Zabriskie, 2001).

Boş zamanlarda yapılan faaliyetler, stres ve olumsuz dış etkiler karşısında tehdit edilen bedensel ve psikolojik sağlığı koruyabilmek ve bu sırada keyif ve haz duymak için yapmış olduğu, zorunlu gereksinimleri dışındaki boş zamanda gönüllü bir şekilde yapılan faaliyetlerdir (Koçyiğit ve Yıldız, 2014). Pandeminin ortaya çıkması ile beraber büyük bir boş zaman dilimi de ortaya çıkmıştır ve bugün pandemi süreci içerisinde ve yaşanan kısıtlamalarla birlikte boş zaman etkinliklerine duyulan ihtiyacın önemi bir kez daha anlaşılmıştır. Sosyal mesafe kuralları, karantina uygulamaları, evde kal çağrıları, okul, avm vb. yerlerin kapatılması (Şengel ve ark., 2020) ile beraber kişilerin sahip olduğu boş zamanın normalden daha fazla olması kendiliğinden gerçekleşmiştir (Gümüştül ve Aydoğan, 2020).

Pandemi Temelli Hedonik Boş Zaman

Hedonizm, mutluluk ve mutluluğun hayattaki en büyük fayda olarak görüldüğü bir kavramdır (Heijden, 2004). Hedonizm birçok yönüyle hiçbir nesnel geçerliliği olmayan bireyin keyfi tercihlerini veya hoşnutsuzluklarını kriter alması nedeniyle ne akıl ne de bilgiye dayanır (Subaşı, 2014).

Salgın hastalıkların baş gösterdiği süreçte alınan tedbirler arasında olan karantina süreci kişilerin kapalı mekanlarda nasıl vakit geçireceği sorununu da tetiklemektedir (Gümüştül ve Aydoğan, 2020). Kişilerin normal yaşam tarzları salgın hastalık süreçlerinde değişiklik göstermektedir. İnsanlar yaradılışından bu yana, doğası gereği neyi yapmaktan zevk alıyorsa o davranışta bulunmayı daima yeğlemiştir. Çünkü insanlar arzularına göre hareket etme ve arzularını gerçekleştirmek için çaba gösterme eğilimindedir (Ünal ve Ceylan, 2008). Dolayısıyla karantina sürecindeki boş zamanlarında da bireyler haz ihtiyaçlarını kapalı (ev içi) ortamlara göre şekillendirerek bu ihtiyaçlarını giderme eğilimi gösterebilmektedir. Pandemi sürecinde insanların haz almak amaçlı yaptıkları aktivite eğilimleri merak konusu olmuştur.

Zorunluluktan ortaya çıkan bu durumda kişilerin kendilerine zevk ve mutluluk veren aktiviteleri de kendiliğinden ortaya çıkmıştır. COVID-19 pandemi sürecinde yapılan araştırmalar içerisinde, internette yapılan aktiviteler arasında görüntülü konuşmanın sıklıkla kullanıldığı ve bunun yansısı Netflix, Blutr gibi servislerin içeriklerinde sıkça vakit geçirildiği, Youtube ve TikTok gibi uygulama içerikleri ile beraber sosyal medyada boş zaman değerlendirme yöntemlerinden olduğu görülmüştür (Türdü, 2020). Pandemi sürecinde kişilerin vakitlerini geçirebilmeleri için sanal müzeler girişe açılmış, bazı sanatçılar evden konser vermiş, öğretmenler branşına yönelik uygulamaları ücretli veya ücretsiz olarak görüntülü konuşma imkanı sağlayan uygulamalar üzerinden gerçekleştirmişlerdir. Akademisyenler ev içerisinde yapılabilecek fiziksel aktivite ve rekreasyonel aktiviteler üzerine katalog ve yayınlar çıkarmışlardır (Gümüşgöl ve Aydoğan, 2020; Uslu ve ark., 2020; Eskişehir Teknik Üniversitesi, 2020). Pandemi süreci içerisinde hedonizm yaklaşımı değerlendirilirken; bireylerin yalnızca aktiviteler oluşturarak veya katılım göstererek değil aynı zamanda bu sürecin mizahını da yaparak keyifli içerikler ürettikleri de görülmektedir. (Subölen, 2020; Küçükşen, 2020; Bayrakçı, 2021).

Pandemi Döneminde Genç Kız/Kadınlar ve Hedonik Boş Zaman

Power (2020) Pandemi döneminde en fazla etkilenen gruplardan birinin kadın olduğunu ifade etmektedir. Bunun temel nedenleri arasında pandemi sürecinde ev işleriyle ilgilenim, çocuk bakımı, çalışan kadınlar için ev-temelli esnek çalışma vb. durumları saymak olasıdır. Yapılan bazı araştırmalar kadınların pandemide yaşadıkları zorlukların altını çizmektedir. Kısıtlamaların yoğun olarak getirildiği dönemlerde aile içi şiddet ve istismar vakalarının arttığı görülmüştür. Kadınlar bir yandan virüse kapılmamak için kısıtlamalara uymaya çalışırken, güvenlikleri için kalmaları gereken evlerinde de yaşam tehlikesi ile baş başa kalmıştır (Dünya Sağlık Örgütü, 2020; Fazraningtyas ve ark., 2020). Başka bir çalışmada kadınların kaygı, korku, yalnızlık ve yetersizlik hissine kapıldığı ve bu durumlara sebebiyet veren temel durumların adaletsiz ev işi bölümü ve ev içi sorumluluklar olduğu, okul ve kreşlerin kapanması ile beraber çocuk bakımı sorumluluğu aynı zamanda ailesinin sağlığı için duyduğu kaygılar olduğu olarak belirlenmiştir (Öztürk ve ark., 2020). Hamile kadınlarda ise psikolojik rahatsızlıkların arttığı görülmüştür ve en sık rastlanan mental hastalıkların anksiyete ve depresyon olduğu saptanmıştır. Bu hastalıkların oluşmasında ise hamile kadınların kendi sağlığı, bebeklerinin sağlığı, yeterli hamilelik bakımı alamama, sosyal izolasyon ve virüse ilgili tehditlerin neden olduğu görülmektedir (Purwaningsih, 2020).

Sağlık açısından bakıldığında araştırmalar COVID-19 hastalığında erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla ölüm oranı olduğunu göstermekte (Spagnolo ve ark., 2020; Wenham ve ark., 2020; Walter ve Mcgregor, 2020; Yıldırım, 2020) fakat toplumsal sorunlar olarak ele alındığında ise kadınların bu durumdan daha fazla etkilendiği görülmektedir (Yasin, 2020; Dünya Sağlık Örgütü, 2020). Tüm bu zorluk içerisinde kadınların varlık bulmak için haz temelli birtakım faaliyetlere yöneldikleri görülmektedir. Yapılan araştırmalarda pandemi sürecinde hedonik görüşlü kadınların stres seviyelerinin düşük (Bodecka ve ark., 2020) geleceğe bakışlarının ise daha umutlu olduğu görülmüştür (Sobol ve ark., 2020). Pandemi sürecinde genç kız/kadınların kendini geliştirmek için değerlendirdikleri, yeni ürünler ortaya çıkardıkları, konserve hazırladıkları, bitki yetiştirdikleri de bilinmekte ve keyifli zaman geçirdikleri de görülmektedir. Pandemi sürecinde evde eğlence, sosyal medya buluşmaları ve online oyun aktiviteleri vb. keyifle yapılan diğer boş zaman aktiviteleri olarak saymak mümkündür (Argan ve ark., 2020; Stodolska, 2020). Ayrıca pandemi dönemindeki karantina süreci genç kadınların eğlence ile ilgili ulaşılabilen nesnelere (oyun kartları, oyun taşları, teknolojik aletler vb.) yardımıyla basit zevkler ile kendilerine neşe ve memnuniyet kattığı söylenebilir. Pandemi süreci insanlara boş zamanlarını nasıl değerlendirebileceğini öğretmekte ve kişilerin daha önce farkında

olmadıkları keyif alabilecekleri unsurların anlamlarını keşfetmelerinde etkili olmuştur (Stodolska, 2020).

Boş zaman aktivitelerine katılımında kadınlar ve erkekler arasında fırsat eşitliği bulunmamakta, kadınların erkeklere göre daha az olanağının olduğu ve bazı sosyolojik nedenlerin ise kamuya açık alanlardaki faaliyetlere katılımında kısıtlılıkların yer aldığı literatürde yer almaktadır (Henderson ve Bialeschki, 1993; James, 1995; Bulut ve Koçak, 2016). Ayrıca COVID-19 pandemisi sürecinde evde izolasyon ve karantina önlemleri ile birlikte, kadınların ev içi sorumluluklarının paylaşımında cinsiyet temelli eşitsizliğin derinleştiği görülmektedir. Online eğitime geçilmesi, uyulması gereken hijyen önlemlerinin artırılması, temizlik, yemek gibi ev işleri ve artan ev işi yükü kadınlara atfedilen sorumluluklardan sayılabilir (Ünal ve Gülseren, 2020). Dolayısıyla var olan toplumsal cinsiyet algısı üzerine pandemi kısıtlamalarının eklenmesi ile beraber genç kadınların boş zamanlarını ne şekilde değerlendirdiği bir merak unsuru olmuştur. Bu doğrultuda araştırmamız kadınların pandemi kısıtlamalar içerisinde boş zamanlarını hedonizm perspektifi ile ele alarak ne şekilde değerlendirdiğini ortaya koymayı ve pandemi şartlarının haz olgusuna getirdiği boyutları ortaya koymayı amaçlamıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma, araştırma amacına uygun olarak nitel araştırma yöntemlerinden fotoses tekniği kullanarak gerçekleştirilmiştir. Fotoses, en temele indirgenmiş tanımlama ile imge ve kelimelerin bir araya gelerek kazandığı anlam veya anlamlardır. Bu nitel yöntem insanların, kendi gerçeklerini belgeleyebilmesi, eleştirel bakış açılarını yansıtabilmeleri ve değişimin öncüsü olabilmeleri adına onlara bir kamera verilmesini önermektedir (Wang, 1999; Milne ve Muir, 2019). Literatürde birbirini destekleyen birçok tanım olmakla birlikte en geniş kapsamlı fotoses tanımı; “bir grup ya da topluluğun problemlerini kaydetmek ve yansıtmak için bu problemlere ilişkin eleştirel tartışmaları gün yüzüne çıkarmak, fotoğraflarla ilgili tartışmalar aracılığıyla kolektif bilgiyi üretmek ve sonuç olarak politika yapıcı ve karar vericileri etkileyerek problemlerin değişimi için eylem planı” olarak kabul edilebilir (Wang, 1999). Verilerin ortaya çıkmasını sağlayan araştırma grubu aynı zamanda araştırma katılımcısı olarak dahiliyet kazanmaktadır. Diğer bir deyişle katılımcıların araştırma konusu olmak yerine, süreç boyunca araştırma ortağı veya ortak araştırmacı olmalarını sağlamasıdır (Benedict, 2019). Bu durum fotosesin benzersizliğinin önemli bir vurgusu olarak görülmektedir.

Palibroda ve ark. 'a (2009) göre fotoses, ifade etme durumu için yeni bir örnek olarak değerlendirilmesi ve her teknikte olduğu gibi bu tekniğin de kendine has özellikleri ve aşamalarının olduğunu ifade etmiştir. Literatürde fotoses yönetiminin uygulama sürecine ilişkin dokuz (Wang, 1999), sekiz (Latz, 2017) ve altı aşamalı (Povee ve ark., 2014) süreçlerden söz edilmektedir. Yöntemin adımları üzerinde duran bu ve benzeri yaklaşımlar farklı gibi görünse de büyük benzerlikler taşımaktadır. Bu çalışma Povee ve arkadaşları (2014) tarafından çerçevesi çizilmiş yaklaşım üzerinde durularak, fotoses uygulama süreci altı aşama esas alınarak gerçekleştirilmiştir. Bunlar: “grubun oluşturulması”, “katılımcılarla birlikte temaların tanımlanması”, “fotoğrafların çekilmesi”, “fotoğraf seçimi ve bağlamaştırma”, “temaları, sorunları ve teorileri kodlama” ve “grup dışı karar vericileri hedefleme”dir.

Araştırma Grubu

Pek çok nitel fotoses araştırmada (Cheezum ve ark., 2019; Ripat ve ark., 2020) ve nitel araştırmada olduğu gibi araştırma olasılıksız örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme tekniği yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Amaçlı, örnekleme yönteminde, örnekleme dahil

edilecek birimleri, araştırmacı önceki bilgi, deneyim ve gözlemlerinden hareketle araştırmacının amacına uygun olarak kendi yargısıyla belirlemektedir (Ural, 2011). Dolayısıyla araştırmacı tarafından belirlenen amaç kapsamında araştırma grubu seçilimi Ege bölgesinde bulunan bir il merkezindeki 15-20 yaş aralığındaki (ORT= 17.6; SS= ±1.42) gönüllü olarak katılım sağlayan genç kadınlardan oluşturulmuştur (Tablo 1). Çalışmanın uygulanabilmesi için birinci sırada yer alan yazarın bağlı bulunduğu üniversitenin Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından 17.08.2020 karar tarihli ve 2020/125 sayılı karar ile etik kurul alınmıştır. Katılımcılar arasında 18 yaş altında olan genç kadınlar için ebeveyn onam formu pandemi sebebi ile telefon dosya uygulamaları ile iletilerek onay alınmıştır. Katılımcılar soyadı kullanılmaması dâhilinde isimlerinin paylaşılabilmesi hususunda onay vermişlerdir. Dolayısıyla rumuz kullanma durumuna gidilmemiştir. Katılımcılar lise veya üniversitede öğrenim gören ve ailesi ile birlikte yaşayan genç kadınlardan oluşmaktadır. Fotoses tekniği, kişinin yansıtmak istediği görseli fotoğraflaması ve fotoğraflanan görsele yüklediği anlamı aktarma biçimi olarak ifade edilebilir. Bu çalışma fotoses tekniği aracılığı ile araştırma grubunun deneyimlerini ele alırken hem kendileri tarafından çekilen fotoğrafları hem de çektikleri fotoğraflara ilişkin öznel öykü anlatılarının birlikteliği olduğu için, elde edilen veriler ayrıcalıklı bir öneme sahiptir.

Tablo 1. Katılımcılara ait demografik özellikler

<i>Katılımcı</i>	<i>Yaş</i>	<i>Ev Tipi</i>	<i>Birlikte yaşadığı Kişi sayısı</i>	<i>Balkon var mı?</i>	<i>Oda sayısı</i>	<i>Kardeş sayısı</i>	<i>Hane Geliri</i>
<i>Ayşe</i>	18	Apartman	4	var	4	2	8.000
<i>Beyza</i>	18	Apartman	6	var	5	4	5.750
<i>Birgül</i>	17	Apartman	3	var	3	1	3.000
<i>Busenur</i>	17	Müstakil	4	var	4	2	4.000
<i>Cemile</i>	18	Apartman	9	var	3	5	3.500
<i>Çiğdem</i>	17	Apartman	6	var	5	3	6.000
<i>Ecem</i>	20	Apartman	3	var	4	2	2.800
<i>Gamze</i>	16	Apartman	4	var	4	3	3.000
<i>Nisanur</i>	17	Apartman	4	var	4	3	5.500
<i>Rabia</i>	18	Apartman	5	var	4	3	8.000
<i>Sudenur</i>	16	Apartman	3	var	3	2	6.000
<i>Seda</i>	16	Bahçeli	3	var	4	2	4.000
<i>İrem</i>	19	Apartman	3	var	5	1	7.500
<i>Sıla</i>	18	Bahçeli	6	var	3	1	2.324
<i>Sude nur</i>	15	Bahçeli	2	var	3	2	3.000
<i>Gamze</i>	20	Apartman	3	var	4	1	4.500
<i>Tuğba</i>	19	Müstakil	4	yok	5	3	2.200

Veri Toplama Araçları

Fotoses katılma süreci, katılımcıların deneyimleri üzerine eleştirel bir şekilde düşünmelerini, topluluk ortamında potansiyel baskı ve güç kaynaklarını ele almalarını ve sosyal değişimin gerçekleştirilmesinin yollarını tartışmalarını sağlar (Janes ve ark., 2015). Bireylerin ve toplulukların deneyimlerini doğrudan yansıtmalarını ve iletişim kurmalarını sağlar, görüntüler aracılığıyla erişilebilir ve esnek bir iletişim aracı sağlar ve katılımcıların deneyimlerini anlamak için farklı bir ortam sağlar (Lorenz, 2010; Hergenrather ve ark., 2009). Fotoğraf çekmek için elektronik cihazların kullanımı, genç bireylerin günümüz iletişim biçimlerine iyi entegre edilmiştir. Dolayısıyla katılımcıların; Snapchat, Instagram, metin mesajları ve benzerleri aracılığıyla anları, ruh hallerini ve kimliğini yakalamak için fotoğrafları kullanma konusunda deneyimli olduğu varsayılmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Bu çalışmanın veri toplama süreci araştırmanın amacı gereği pandemi süreci içerisinde gerçekleştirildiğinden dolayı aşağıdan anlatılan araştırma süreci de bu kısıtlılıklar kapsamında gerçekleştirilmiştir. Ele alınan 6 aşamalı fotoses sürecinin ilk aşamasında (grubun oluşturulması), İletişim ve görüşmeler için teknolojik iletişim araçları (sosyal medya, internet, cep telefonu ve bilgisayar) kullanılmıştır. İlk aşama olarak sokağa çıkma yasağının dahil olduğu gruplardan olan 20 yaş altı genç kadınlar araştırmaya tabi tutulmuştur. Katılımcılarla teknolojik iletişim araçları kullanılarak ve ayrı ayrı görüşmeler yapılmıştır. Gönüllü olarak çalışmaya katılmayı kabul eden kişilerle araştırmaya devam edilmiştir. Bu kişilerle cep telefonu üzerinden gerekli bilgilendirmeler ve çalışmanın etiklik ile ilgili önemli unsurları anlatılmıştır. İkinci aşamada ise (katılımcılarla birlikte temaların tanımlanması), kişilere pandemi sürecinde neler yapmaktan zevk aldıkları süreci nasıl keyifli hale getirdiklerine yönelik sorular sorularak ne hakkında fotoğraf çekimi ve çekilen fotoğrafa ilişkin hikayelerini yazmaları hakkında açıklama yapılmıştır. Üçüncü aşamada ise (fotoğrafların çekilmesi), kişilerin verileri oluşturmaları için özgür bir zaman tanınmış Veriler kendini tekrar edene kadar görüşmeler devam etmiştir. Araştırma katılımcılarının kendi görüşleriyle paylaşmak istedikleri fotoğraflar hikayeleri ile birlikte toplanmıştır. Dördüncü ve sonraki iki aşama ise (4.fotoğraf seçimi ve bağlamaştırma, 5. temaları, sorunları ve teorileri kodlama ve 6. grup dışı karar vericileri hedefleme) fotoses sürecinin analiz kısmında yer almaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırma amacına yönelik katılımcılardan, karantina süreci boyunca keyif aldıkları aktiviteleri fotoğraflamaları ve fotoğraflara ilişkin hikayelerini yazmaları istendi. Veri analizi manuel olarak gerçekleştirildi. İlk olarak 163 fotoğraf ve hikaye araştırmacıya iletildi. Araştırmacı tarafından hem fotoğraflar hem de eşlik eden hikaye metinlerinin incelenerek bir ön temalandırma yapıldı. Araştırmacı tarafından oluşturulan temalar katılımcılarla sunuldu. Katılımcılardan istenilen fotoğraf ve hikayeler ile oluşturulan temalar ve alt temaların uygunluğu üzerine tartışıldı. Katılımcılardan, gönderilen fotoğraflar içerisinde onları en iyi yansıtan fotoğrafları belirlemeleri istendi. Böylece “enler” olarak tabir edilebilen 48 fotoğraf ve hikaye belirlendi. Bu aşamadan sonra katılımcılara (5 kadın) araştırmacı tarafından oluşturulan temalar ile yapılan eşleştirilmelerin temsil ettiği temalandırmaya uygunluğu tartışılarak ortak görüşlerle temalandırmalar düzenlendi. Kategorize etme süreci araştırmacılar tarafından sanal ortamda gerçekleştirilen toplantı uygulaması üzerinden görüş birliği ile son halini aldı. Elde edilen fotoğraf ve hikayeler araştırmacı ve katılımcılar tarafından değerlendirildi. Temsil ettiği görüşüne varılan 48 görsel sonucunda nihai temalar oluşturuldu. Kararlaştırılan temalar; 4 tema ve bu dört temaya bağlı olarak 11 alt tema elde edildi. Bu temalar; literatürdeki boş zaman aktiviteleri sınıflandırmasından yararlanarak haz ile ilişkilendirilip; Bilişsel Haz (Cheung ve ark, 2009: Shikako ve ark., 2012), Sosyal Haz (Ragheb, 1980), Üretici Haz (Cheung ve ark, 2009: Shikako ve ark., 2012) ve Tekilci Haz (Lemon ve ark., 1972) temaları elde edilmiştir.

İnanılrlık

Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik/inanılrlık (trustworthiness) araştırmanın bulgu ve raporlamasına anlam katan iki temel kavramdır. Geçerlilik olgusu, özellikle görüşme ve gözlem tekniklerinin kullanıldığı nitel araştırmalarda üzerinde durulması gereken önemli bir konudur. Maxwell (2005), nitel araştırmada geçerlilikle ilgili sekiz strateji üzerinde durmaktadır. Bunlar: Zengin veri, yöntem çeşitleme, uzun dönemli ve yoğun ilgililik durumu, cevaplayıcının güvenilirliği, müdahale, farklı kanıt ve negatif örnekleri araştırma, istatistik benzeri yöntem ve analogi ve karşılaştırmadır. Bu stratejilerden zengin veri, yoğun ilgililik, cevaplayıcı güvenilirliği, farklı kanıt ve analogi ve karşılaştırmalardan yararlanılmıştır. Bu

bağlamda, araştırma ile elde edilen fotoğraf ve bunlara ilişkin hikayeler karşılaştırılmış, zengin veri bakımından verilerin birbirini destekleyip desteklemediği konusu sınıanmış, katılımcılar ve onlardan gelen fotoğraflar ve hikayeler karşılaştırılmıştır. Ayrıca cevaplayıcı güvenilirliği sağlamak için pandemi sürecinde evde kalan kadınlar ile enformal olarak yapılan görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında veri elde edilmemiştir. Araştırma sürecinin pandemiye denk düşmesi nedeniyle görüşmecilere ilişkin direkt gözlem yapılamamış, bunu desteklemek için ikincil elden kaynaklara (youtube videoları, televizyon haberleri, sosyal medya postları vb.) ulaşılmış ve dolaylı gözlem çıkarımlarda bulunulmuştur.

Lincoln ve Denzin (2003), katılımcı teyidinin (membercheck) bazı nitel araştırmalarda güvenilirliği/inanılrlığı (trustworthiness) sağlamak için en önemli teknik olarak kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Porter (2007) da katılımcı teyidi prosedürü kullanılarak nitel araştırmalarda güvenilirlik/inanılrlığın (trustworthiness) desteklenebileceğinin altını çizmektedir. Gerçekleştirilen bu fotoses çalışmasında elde edilen bulguların 5 katılımcıya teyit ettirilerek araştırmanın güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Destekleyici olarak da Zoom ortamında gerçekleştirilen toplantılar aracılığıyla elde edilen tema ve alt tema isim ve sayısı kodlayıcılar arası güvenilirliğe tabi tutulmuş, elde edilen oran önerilen oranın (> 0.80) üzerinde gerçekleşmiştir.

BULGULAR

Çalışma kapsamında fotoses tekniği için katılımcılardan toplam 163 fotoğraf ve anlatım elde edilmiştir. Katılımcılar tarafından gönderilen bu veriler kendilerini en çok temsil eden fotoğraf ve anlatımların kısıtlanması sonucunda 48 veri olarak son halini almıştır. Analize tabi tutulan 48 fotoğraf ve hikayeler analize tabi tutulmuş ve ana tema ile alt temalar belirlenmiştir. Ana tema ve/veya alt temalar toplam 11 fotoğraf ve hikaye aracılığıyla rapor edilmiştir. Elde edilen nihai sonuçlar doğrultusunda belirlenen temalara aşağıda yer verilmiştir.

Bilişsel Haz

Araştırmacılara ulaşan bu tema için varsayılacak ödev, ders, puzzle, kitap vb. içeriğine sahip toplamda 21 görsel elde edilmiştir. Kişilerin pandemi süreci boyunca haz alma odaklı yaptıkları aktiviteler incelendiğinde zihinsel yeteneklerin kullanımı ile bu süreçten keyif almaya çalıştıkları gözlenmiştir. Elde edilen tema 3 alt tema ile açıklanmaya çalışılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Bilişsel hazza ilişkin alt tema fotoğrafları ve hikayeler

<i>Zaruri Haz</i>	<i>Düşsel Haz</i>	<i>Holistik Haz</i>
		
<i>“Bu karantina günlerinde test çözmek çok zevkli. Çünkü hem zaman geçiyor, canım sıkılmıyor, hemde faydalı.”</i> (Sıla, 18)	<i>“Kitap okuyorum. Kitap okumak çok zevkli kitap kendine çok bağlıyor ve bırakasım gelmiyor şimdiden sonu için çok heyecanlıyım.”</i> (Cemile, 18)	<i>“Puzzle yapıyorum eğlenceli vakit geçiriyorum yapması çok zevkli geliyor ve sonunda ulaşacağım tablonun güzel manzarası beni yapmak için daha çok bağlıyor kendine”</i> (Rabia, 18)

Zaruri Haz: Yapılan görüşmelerde katılımcılar pandemi öncesi hayatlarında bir zorunluluk halini almış ödev ve çalışma uygulamalarının, pandemi döneminde ise boş zaman fazlalığına vurgu yapmışlardır. Pandemi sürecinde ödev benzeri uygulamaların varlığından hoşnut olduklarını, artık bu durumun haz verdiğini çünkü zaman geçirmelerinde yardımcı olduğunu ve sıkılmalarını önlediklerinden söz etmişlerdir.

Düşsel Haz: Bireylerin boş zamanlarında ya da bilinçli vakit ayırarak kitap, dergi vb. kaynakları okudukları bilinmektedir. Özellikle kitap okumanın birçok sebebinin olmasıyla birlikte pandemi sürecinde ise durum olayları canlandırma betimleme okuma sırasında gelişen bilişsel aktivitelerin haz verdiği görülmüştür.

Holistik Haz: Bütüne ait parçaların bir araya gelerek yine bütünü oluşturmasından alınan hazzı ifade etmek için holistik haz alt teması kullanılmıştır. Bu alt temayı destekleyen örgü örme, mandala yapmak gibi görseller de iletilmiştir. Kişilere küçük parçaların bir araya gelerek anlamlı bir ifade bırakması ya da bu yolla sonuç üzerine yoğunlaşarak motive olması ve bütünü oluşturma çabası pandemi sürecinde görülen haz veren aktiviteler arasında görülmektedir.

Sosyal Haz

İnsanın sosyal bir varlık olduğu görüşü herkes tarafından kabul görmektedir. Ailesi, arkadaşları, komşusu kısacası bulunduğu çevre ile sürekli bir iletişim içerisinde. Pandemi sürecinde getirilen kısıtlılık günlük yaşamdaki sosyal çevreden farklılaşmış kişiler bu dönemi evlerinde geçirmişlerdir. Aktif çevre ile iletişimin sağlık amaçlı sonlandığı günlerde kişiler aynı ortamda bulunduğu bireylerle çeşitli aktivitelerde bulunmaya çalışmış ve bu ihtiyaçlarını gidermişlerdir. Sosyal haz başlığı altında aile bireyleri ile yapılan aktiviteler (okey oyunu, iskambil), online oyunlar vasıtasıyla arkadaşları ile aktivitede bulunma, birlikte kahvaltı yapabilmek, aile bireyleri ile Yeşilçam filmleri izleme ve eski fotoğraflara bakma sosyal haz teması altında işlenmiş ve bu temaya ait 3 alt tema oluşturulmuştur (Tablo 3).

Tablo 3. Sosyal haza ilişkin alt tema fotoğrafları ve hikayeler

<i>Fırsat Yaratma</i>	<i>Sanal Buluşma</i>	<i>Mazi ve Nostalji</i>
		
<i>“Annemle beraber kahve içiyoruz ve sohbet ediyoruz. Hem annemle daha fazla vakit geçirme şansım oluyor hem de kahve içmeyi seviyorum.”</i> (Birgül, 17)	<i>“Bu karantina günlerinde bana en iyi gelen şey sanırım oyun. Hem arkadaşlarımla beraber bir etkinlik hem de vakit geçirici daha güzeli olamazdı...”</i> (Sıla, 18)	<i>“Ailemle beraber eski fotoğrafları inceleyip albümler oluşturuyoruz. Birlikte daha fazla zamanlar geçiriyoruz ve bu beni daha çok motive ediyor.”</i> (Beyza, 18)

Fırsat Yaratma: Bu alt temada yer verilen anlam için başka bir katılımcı *Annemle beraber kahvaltı hazırlıyorum. “Sürekli okulda ve kurslarda olduğum için aile kahvaltısı yapamıyordum*

bu zamanlar çok iyi geldi. (Beyza, 18)” şeklinde bir anlatım iletmiştir. Kişiler bu süreçte daha önce aile üyeleri ile yapması gereken sorumluluklardan dolayı bir araya gelmekte zorlanırken, artık bu sorumluluklara katılım gösteremedikleri için vakit ayırmak kolaylaşmış ve durumdan hoşnut olduklarını iletmişlerdir.

Sanal Buluşma: Katılımcılar sokağa çıkma yasağı kapsamında arkadaşları ile vakit geçirmeyi özlemiş ve bu özlemi sanal buluşma ortamları ile gidermeye çalışmışlardır. Arkadaşları ile vakit geçirme isteklerini online oyunlar vasıtasıyla eğlenceli hale getirmişlerdir.

Mazi ve Nostalji: Nostalji öğeleri ile karşılaşılan bu alt temada katılımcılar aile üyeleri ile beraber yapabilecekleri aktivite içerisine geçmişini anmayı da eklemişlerdir. Bu süreç onları geçmişini anımsaması, anımsamak için eski fotoğraf film vb. yararlanarak aktivite oluşturmaları nostaljik bir haz olarak kendini göstermiştir.

Üretici Haz

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler ve elde edilen fotoğraflar aracılığıyla oluşturulan diğer tema “Üretici Haz” temasıdır. Üretici Haz teması kişilerin ulaşılabilir imkanlar dahilinde ortaya koydukları yenilikleri ve becerileri içermektedir. Bu tema için: Keşfedilen Yetenek ve Artan Zaman olmak üzere iki farklı alt tema oluşturulmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. Üretici hazza ilişkin alt tema fotoğrafları ve hikayeler

<i>Keşfedilen Yetenek</i>	<i>Artan Zaman</i>
	
<p><i>“Genelde mutfak işleriyle uğraşıyorum. Çünkü hem yemek yapması hem de yemesi beni inanılmaz mutlu ediyor.” (Buse, 17)</i></p>	<p><i>“Duvara parmaklarımla baskı yapmak çok eğlenceli ve vakit geçiriciydi.” (Gamze, 20)</i></p>

Keşfedilen Yetenek: Çalışmada katılımcılar vakit geçirmeyi eğlenceli bir hale getirmek için yeni tarifler, mutfakta uzun zamanlar harcayarak yeni tatlar ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Bu tema için farklı çayları bir araya getirerek demleme, meyve kurutma, pasta yapımı gibi görsellerde diğer iletilen fotoğraflardandır.

Artan Zaman: Ev ortamında şekil değişiklikleri yapmak, odalarının yerleşimini değiştirmek, duvarlara pano, fotoğraf askısı ve kendi el izleri ile baskılar yapmak bu alt tema içerisinde yer alan görsellerdir. Katılımcılar evdeki boş vakitlerini bu tür aktiviteler ile eğlenceli hale getirmeye çalışmıştır.

Tekilci Haz

Katılımcıların yalnız kalmaktan hoşlandığı ve yalnızken kendileri için eğlenceli olarak tanımladığı aktiviteleri içermektedir. Kişiler bu tema kapsamında değerlendirilen görsellerde bireysel olarak gerçekleştirdiği ev içi sorumluluklarından uzak oldukları zamanlarda keyif aldıkları aktiviteleri fotoğraflayarak çalışma bulgularına sunmuştur (Tablo 5).

Tablo 5. Tekilci hazzla ilişkin alt tema fotoğrafları ve hikayeler

<i>Aynasal Döngü</i>	<i>Öze Dönüş</i>	<i>Ritim ve Eğlence</i>
		
<i>“Dışarı çıkamaz kuaföre gidemesek de evde makyaj yaparız. Kendimizi güzel ve daha iyi hissederiz.” (Seda, 16)</i>	<i>“ve çoğu zamanımı yıldızlara bakarak geçiriyorum çünkü yıldızlara çoğu şeyimi anlatır ve onların beni anladığına, dinlediğine inanırım çoğu zaman da hayaller kurarım” (İrem, 20)</i>	<i>“6 çeşit renklendirmesi ve şarkı ile dans edip şarkılar söyledim odamda tek başıma eğlendim, uyurken yıldızların altında gibi hissettim.” (Gamze, 20)</i>

Aynasal Döngü: Katılımcılar bu süreçte dışarı çıkamadığı için normal rutinlerinde olan dışarıya çıkmak için yaptıkları hazırlıkları yapamadıkları için görünüşlerini zamanın zaman rutinden çıkarmak istemişlerdir. Bu alt temada katılımcılar öz bakımların uzun sürmesi, evde makyaj yapmak, saç düzleştirmek kişilerin kendini iyi hissettiği forma ulaşmak için geçirilecek zamanın haz verdiğini ifade etmişlerdir.

Öze Dönüş: Kalabalıklardan uzaklaşma, bireyin kendi kendine kalma hissi ve yalnızlıktan alınan hazzı görselleyen bu verilere bu tema başlığı altında yer verilmiştir. Katılımcılar tarafından bu temaya ilişkin uyku bandı, kahve, tavandaki lamba ve balık görselleri de araştırmaya iletilen veriler arasındadır. Yalnızlık noktasında kendileriyle baş başa kalarak düşünce ve düşlerini bir araya getirdikleri bu zaman diliminden haz aldıklarını ifade etmişlerdir.

Ritim ve Eğlence: Katılımcılar kendi kendilerine kaldıkları süreçte dans ettiklerini, şarkılar söylediklerini içeren fotoğraflar göndermişlerdir. Tema içerisinde karaoke mikrofonları, kulaklıklar ve müzik uygulamaları olan görsellerde bu tema için varsayılan diğer görsellerdendir. Kişiler yalnız kaldıklarında ilgili aktivitelerde bulunarak eğlenceli vakitler geçirmeye çalışmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, normal yaşam koşullarının kapalı ortam, sosyal izolasyon ve sokağa çıkma kısıtlaması kapsamında kadınların COVID-19 pandemi sürecindeki boş zaman aktivitelerinden haz almaya yönelik uğraşlarının neler olduğunu belirlemeyi amaçlamıştır. COVID-19 pandemi sürecinde karantina zorunluluğu getirilen genç kadınların buldukları kısıtlı alan içerisinde haz alma, eğlenme keyifli vakit geçirme isteklerini giderme ihtiyaçlarının ortaya çıkışı hedonizm yaklaşımı ile açıklanmıştır. Araştırma bu süreçte haz ihtiyacının spesifik olarak hangi aktiviteler ile giderilmeye çalışıldığının altını çizmiş bu yönü ile boş zaman, rekreasyon ve haz literatürüne önemli bir katkı sağlamaktadır.

Bilişsel haz; Zaruri Haz, Düşsel Haz ve Holistik Haz alt temaları ile açıklanmıştır. Bireylerin karantina öncesi zorunluluktan yaptığı uğraşlar (Ödev, temizlik, yemek vb.) karantina süresince artan boş zaman içerisinde vakit geçirmelerinde yardımcı olan ödevler, şarkı ve dans yaparak yapılan temizlik zaruri haz alt temasını oluşturmuştur. Yine bireylerin okudukları karakterleri veya betimleyici yazılardan oluşan paragrafları okuduklarını zihinde canlandırmaları düşsel haz teması olarak incelenmiştir. Aksoy (2020) tarafından yapılan araştırmada evde keyif alarak yapılan etkinlikler arasında kitap okuma olduğu bulgusu çalışma sonucu ile uyumludur. Parçaların birleşerek anlamlı bir bütün oluşturması düşünüldüğünde kişilerin puzzle yapması ve puzzle sonunda elde edecekleri ana resmi oluşturma istekleri yine aynı alt tema içerisinde kişilerin ip örerek ürün ortaya çıkarmaya istekleri holistik haz alt teması verilerek değerlendirilmiştir. Bilişsel haz teması içerikleri Anderson (2020) pandemi sürecinin bireyleri düşünmeye, problem çözmeye yaratıcı olmaya teşvik ettiği düşüncesini destekler niteliktedir.

Araştırma kapsamında oluşturulan sosyal haz temasına ait alt boyutlar: Fırsat Yaratma, Sanal Buluşma ve Mazi ve nostalji olarak üç alt tema başlığı içerisinde incelenmiştir. İlk olarak Fırsat Yaratma alt teması, bireylerin karantina öncesi yüklü olduğu sorumluluklar veya aile bireyleri ile beraber olmalarında engel olabilecek zaman dilimlerinin bütünüyle kalkması ve gelen kısıtlamalarla tüm gün evde olmaları aile fertleri ile daha fazla zaman paylaşma fırsatı tanıdığı görülmektedir. Ergül ve Yılmaz' ın (2020) çalışmasında pandemi sürecinde aile etkileşimlerinin arttığı, bu süreçte birbirlerini destekledikleri ve birbirlerine uyum sağladıkları tespit edilmiştir. Benzer şekilde Stodolska (2020) arkadaşlarla bir araya gelmenin kısıtlı olduğu pandemi sürecinde aile bireyleri ile bir araya gelme tercihinin sıklıkta olduğunu ifadesi yapılan bu araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Sanal Buluşma alt teması pandemi dönemi içerisinde dışarı çıkamayan bireyler arkadaşları ile sosyal medya, online oyunlar sayesinde bir araya gelerek sosyalleşme ihtiyaçlarını eğlenceli olarak ifade ettikleri aktiviteler sayesinde giderdikleri görülmektedir. King ve arkadaşları (2020) bireylerin pandemi sürecinde internet kullanımının sosyalleşmek amacıyla artış gösterdiğinin vurgusunu yapmıştır. Karantina süreci ayrıca maziye özlem duyurmuş ve eski resimleri inceleme, yeşilçam filmleri izleme aile içinde etkinlik olarak ortaya çıkmıştır.

Çalışmada elde edilen Üretici Haz temasını: Keşfedilen Yetenek ve Artan Zaman alt temaları ile açıklanmıştır. Bireylerin bu süreçte farklı tarif ve tatlar denemiştir. Aynı zamanda odalarını dekore etmiş, çiçekler yetiştirmişlerdir. Karantina sürecinde ortaya çıkan bu boş zaman kişiler rutin işleri olduğunda zaman ayıramadıkları aktiviteleri gerçekleştiremediği bu süreçte vakit geçirebilmek adına yeni tarifleri uygulaması, odasına kendi el baskısı ile dekore etmenin düşünülmesi pandemi sürecine özgü olarak düşünüldüğünde vakit geçirmek için yapılan aktivitelerin üretici olduğu düşünülmektedir. Elde edilen görseller keyif alınan aktiviteleri içermekle birlikte genç kadınların yer aldığı bu çalışmada toplumsal cinsiyetin izleri bu alt tema altında kendini göstermektedir. Toplumsal cinsiyete göre kadınlara büyük ölçüde atfedilen ev

sorumluluklarının (Saraç, 2013) kadınlar tarafından yerine getirilmesi, haz teması bağlamında yapılan bu araştırmaya eğlenerek yapıldığı söylenerek gönderilen fotoğraflarda görülmektedir. Gerek bu alt tema içerisinde bulunan gerekse bu tema içerisinde yer almayan fakat gelen görseller içerisinde dans ederek temizlik yapma görselleri bu durumu açıklayabilmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen son tema tekilci haz olarak değerlendirilmiştir. Tekilci haza ait alt temalar; Aynasal Döngü, Öze Dönüş ve Ritim ve Eğlence olarak adlandırılmıştır. Kişilerin kendilerine yaklaşımlarını, yalnızlıktan ve yalnız bulunduğu ortamlarda tek kişilik ortaya çıkardıkları uğraşları içeren, kişilerin kendi isteklerine göre şekillendirdiği, tek başına kaldıklarında sorgulanmadan yaptıkları ve haz aldıklarını ifade ettikleri kişisel aktiviteler pandemi sürecinde evde vakit geçirme eylemleri arasında görülmüştür. Stodolska (2020) pandemi sürecinde insanların kendilerine ait özel alanlara sahip olması gerektiğini yalnızlığın tadının çıkarılması gerektiğini ve bu durumun akıl sağlığını korumada rolü olduğunu ifade etmiştir. Bireylerin bu aktiviteleri hazzal bir ihtiyaç ile birlikte kendiliğinden ortaya çıkardıkları bu çalışma sonuçları doğrultusunda öngörülebilir bir çıkarımdır. Ayrıca bu çalışma için kullanılan Fotoses tekniği, imge ve kelimelerin bir araya gelerek kazandırdığı anlamlar ile temaların oluşumunda güçlü bir rol oynamıştır. Katılımcıların kendilerini ifade ediş biçimlerini özgürleştirmiş bizzat katılımcılar tarafından sağlanan fotoğraflar sayesinde sürece yönelik görsel çıktılar ve hikayeleri ile çalışma bulgularına açıklık getirmiştir.

Sınırlılıklar ve Gelecek Araştırmalar

Birçok nitel çalışma bulgularında olduğu gibi bu araştırmada da gerek kısıtlamalar gerekse veri elde etme imkanları ile ilgili sınırlılıklar yer almaktadır. Ulaşılabilen literatür doğrultusunda yasak getirilen bireylerin COVID-19 süreci içerisinde hedonik tabanlı aktivitelerini inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırma içerisinde bulunan süreç sebebiyle ulaşılan kişi sayısı ve verileri değerlendirme ortamı gibi durumlar pandemi sınırlılıkları içerisinde gerçekleşmiştir. Çalışma örneklem grubunun temsil ettiği özellikler göz önünde bulundurulması çalışma çıkarımları için dikkate alınmalıdır. Dolayısıyla, araştırma sonuçları yorumlanırken bulguların geniş yaş grubunu ortaya koyan kadınları temsil etmediğinin altının çizilmesi gerekmektedir. Elde edilen bulgular ülkemizdeki nüfus olarak önemli bir yer tutan gençleri ve özelde de genç kız/kadınları temsil etmektedir. Bu nedenle, belirlenen bireylerin çeşitliliğinin sağlanması, daha çok sayıda farklı sosyodemografik özellikteki bireylerin incelenmesi pandemi sürecindeki hedonik aktivitelerin değişimini gözlemleyebilmek için yararlı olacaktır. Gelecek araştırmalarda pandemi sürecinde kadın, erkek ve beraber yaşanan aile üyelerinin birlikte araştırmaya dahil edilmesi daha anlamlı sonuçlar verebilecektir. Zira ev temelli rekreasyonel etkinliklerde elde edilen haz olgusu aile üyelerinin etkileşiminden önemli oranda etkilenebilmektedir. Gelecekteki araştırmaların, farklı kültürlerdeki salgınlar sırasında hedonizm tabanlı aktiviteleri incelemesi de çalışma önerilerindedir.

KAYNAKLAR

Adhikari, S. P., Meng, S., Wu, Y. J., Mao, Y. P., Ye, R. X., Wang, Q. Z., ... Zhou, H. (2020). Epidemiology, causes, clinical manifestation and diagnosis, prevention and control of coronavirus disease (COVID-19) during the early outbreak period: a scoping review. *Infectious diseases of poverty*, 9(1), 1-12.

Aksoy, S. (2020). Kültür endüstrisi güdümünde boş zaman pratiklerinde tektipleşme:" Keyif" etiketi ile yapılmış instagram paylaşımları üzerine bir inceleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (31), 601-622.

Anderson, J. (2020, Kasım 30). *Brave new world the coronavirus pandemic is reshaping education*. <https://qz.com/1826369/how-coronavirus-is-changing-education/>

- Argan, M., Pakiř, ř., Kesim, Ü., Argan, M. T. (2020). Flow in home-based leisure during the covid-19 lockdown: A case study for people aged 65 and over in Turkey. *Uluslararası Rekreasyon ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 5-17.
- Aytaç, Ö. (2004). Kapitalizm ve hegemonya ilişkileri bağlamında boş zaman. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi C*, 28, 115-138.
- Bayrakçı, O. (2021). Covid-19 Pandemi sürecinde oluşturulan capslerin analizi. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(Pandemi Özel Sayısı), 1-1.
- Benedict, D. (2019). *Photovoice: Illuminating the impact of inclusive education practices in United States Public Schools*. Master Thesis, University of Washington.
- Bodecka, M., Nowakowska, I., Zajenkowska, A., Rajchert, J., Kaźmierczak, I., Jelonekiewicz, I. (2020). Gender as a moderator between Present-Hedonistic time perspective and depressive symptoms or stress during COVID-19 lock-down. *Personality and Individual Differences*, 168, 110395.
- Buheji, M., Hassani, A., Ebrahim, A., da Costa Cunha, K., Jahrami, H., Baloshi, M., Hubail, S. (2020). Children and coping during COVID-19: A scoping review of bio-psycho-social factors. *International Journal of Applied*, 10(1), 8-15.
- Bulut, M., Koçak, F. (2016). Hazırlık öğrenimi gören kadın üniversite öğrencilerin rekreatif etkinliklere katılmalarını engelleyen faktörlerin belirlenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 61-71.
- Cheezum, R.R., Rosso, M.T., Niewolak, N., Cobb, T. (2019). Using photovoice to understand health determinants of formerly homeless individuals living in permanent housing in Detroit. *Qualitative health research*, 29(7), 1043-1055.
- Cheung, M. C., Ting, W., Chan, L. Y., Ho, K. S., Chan, W. M. (2009). Leisure participation and health-related quality of life of community dwelling elders in Hong Kong. *Asian Journal of Gerontology and Geriatrics*, 4(1), 15-23.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2020, Kasım 29). "COVID-19 and violence against women." <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/331699/WHO-SRH-20.04-eng.pdf>
- Ergül, B., Yılmaz, V. (2020). COVID-19 salgını süresince aile içi ilişkilerin doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 38-51.
- Eskişehir Teknik Üniversitesi (2020, Kasım 28). *Ev içi fiziksel ve rekreasyonel aktiviteler kataloğu* [https://eskisehir.edu.tr/uploads/anadolu/ckfinder/web/files/ESTU%CC%88%20EV%20I%CC%87C%CC%A7I%CC%87%20FI%CC%87ZI%CC%87KSEL%20VE%20REKREASYONEL%20AKTI%CC%87VI%CC%87T%20KATALOG%CC%86U-min\(1\).pdf](https://eskisehir.edu.tr/uploads/anadolu/ckfinder/web/files/ESTU%CC%88%20EV%20I%CC%87C%CC%A7I%CC%87%20FI%CC%87ZI%CC%87KSEL%20VE%20REKREASYONEL%20AKTI%CC%87VI%CC%87T%20KATALOG%CC%86U-min(1).pdf) (Eriřim Tarihi: 01 Aralık 2020),
- Fazraningtyas, W.A., Rahmayani, D., Fitriani, I.R. (2020). Kejadian kekerasan pada perempuan selama masa pandemi COVID-19. *Dinamika Kesehatan: Jurnal Kebidanan Dan Keperawatan*, 11(1), 362-371.
- Gümüşgöl, O., Aydoğan, R. (2020). Yeni tip koronavirus-covid 19 kaynaklı evde geçirilen boş zamanların ev içi rekreatif oyunlar ile değerlendirilmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(1), 107-114.
- Hammami, A., Harrabi, B., Mohr, M., Krustup, P. (2020). Physical activity and coronavirus disease 2019 (COVID-19): specific recommendations for home-based physical training. *Managing Sport and Leisure*, 1-6.
- Hamzah, S.R.A., Suandi, T., Krauss, S.E., Hamzah, A., Tamam, E. (2014). Youth hedonistic behaviour: moderating role of peer attachment on the effect of religiosity and worldview. *International journal of adolescence and youth*, 19(4), 419-433.
- Henderson KA, Bialeschki MD. (1993). Negotiating constraints to women's physical recreation. *Society and Leisure*, 16(2), 389-412.

Hergenrather, K.C., Rhodes, S.D., Cowan, C.A., Bardhoshi, G., Pula, S. (2009). Photovoice as community-based participatory research: A qualitative review. *American Journal of Health Behavior*, 33(6), 686-698.

James, K. (1995). *Ownership of space: Its impact on recreational participation of young women*. Department of Leisure Sciences, Edith Cowan University. Perth, Western Australia

Janes, N., Cowie, B., Bell, K., Deratnay, P. ve Fourie, C. (2015). Revealing and acting on patient care experiences: exploring the use of Photovoice in practice development work through case study methodology. *International Practice Development Journal*, 5, 1-12.

King, D. L., Delfabbro, P. H., Billieux, J., Potenza, M. N. (2020). Problematic online gaming and the COVID-19 pandemic. *Journal of Behavioral Addictions*, 9(2), 184-186.

Koçyiğit, M., Yıldız, M. (2014). Yerel yönetimlerde rekreasyon uygulamaları: Konya örneği. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(Special Issue 2), 211-223.

Kono, S. (2018). Constraining, negotiating, and facilitating leisure after disaster: A case of the great east japan earthquake and tsunami. *International Journal of the Sociology of Leisure*, 1(2), 171-195.

Küçükşen, K. (2020). Covid-19 Günlerinde “Ev Halleri” Nin Karikatürlere Yansıması Göstergibilimsel Bir Analiz. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 38-57.

Latz, A.O. (2017). *Photovoice research in education and beyond: A practical guide from theory to exhibition*. New York, NY: Taylor Francis.

Lemon, B.W., Bengtson, V.L., Peterson, J.A. (1972). An exploration of the activity theory of aging: activity types and life satisfaction among in-movers to a retirement community. *J Gerontol*, 27, 511-23.

Lincoln, Y.S., Denzin, N.K. (Eds.). (2003). *Turning points in qualitative research: Tying knots in a handkerchief* (Vol. 2). Rowman Altamira.

Lorenz, L.S. (2010). Visual metaphors of living with brain injury: Exploring and communicating lived experience with an invisible injury. *Visual Studies*, 25(3), 210-223.

Marafa, L.M., Tung, F. (2004). Changes in participation in leisure and outdoor recreation activities among Hong Kong people during the SARS outbreak. *World Leisure Journal*, 46(2), 38-47.

Maxwell, J.A. (2005). *Qualitative Research Design. An Interactive Approach*. Second Edition, Sage Publication Inc., California, pp. 109-114.

Milne, E.J., Muir, R. (2019). *Photovoice: A critical introduction*. In *SAGE Handbook of Visual Research Methodologies* (pp. In-Press). In D. Mannay, L. Pauwels (Eds.), *SAGE Handbook of Visual Research Methodologies* (pp. (In-Press)). London: SAGE Publications.

Odabaşı, Y. (2006). *Tüketim Kültürü*. Sistem Yayıncılık, İstanbul.

Orgilés, M., Morales, A., Delvecchio, E., Mazzeschi, C., Espada, J.P. (2020) Immediate psychological effects of the COVID-19 quarantine in youth from Italy and Spain. <https://doi.org/10.31234/osf.io/5bpfz>. Accessed on: 23/5/2020.

Öztürk, Y., Üstünelan, D., Metin, B. (2020). Pandemi sürecinde kadınların ev içindeki deneyimleri ve evde kalmanın duyguları. *Feminist Tahayyül*, 1(2), 185-225.

Palibroda, B., Krieg, B., Murdock, L., Havelock, J. (2009). *A practical guide to photovoice: Sharing pictures, telling stories and changing communities*. Winnepeg, Manitoba: Prairie Women’s Health Centre of Excellence (PWHCE).

Parnell, D., Widdop, P., Bond, A., Wilson, R. (2020). COVID-19, networks and sport. *Managing Sport and Leisure*, <https://doi.org/10.1080/23750472>, 1-7.

Porter, S. (2007). Validity, trustworthiness and rigour: reasserting realism in qualitative research. *Journal of Advanced Nursing*, 60(1),79-86.

Povee, K., Bishop, B.J., Roberts, L.D. (2014). The use of photovoice with people with intellectual disabilities: reflections, challenges and opportunities. *Disability Society*, 29(6), 893-907.

Power, K. (2020). The COVID-19 pandemic has increased the care burden of women and families. *Sustainability: Science, Practice and Policy*, 16(1), 67-73.

Purwaningsih, H. (2020). Analisis masalah psikologis pada ibu hamil selama masa pandemi Covid-19: Literature review. In *Call For Paper Seminar Nasional Kebidanan*, 1(1), 9-15.

Ragheb, M.G. (1980). Interrelationships among leisure participation leisure satisfaction and leisure attitudes. *Journal of leisure research*, 12(2), 138-149.

Ripat, J., Woodgate, R. L., Bennett, L. (2020). Attitudes faced by young adults using assistive technology as depicted through photovoice. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 15(3), 314-321.

Saraç, S. (2013). Toplumsal cinsiyet. *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*, Editörler Lerzan Gültekin, Gül Güneş, Ceylan Ertung, Aslı Şimşek, Atılım Üniversitesi Yayınları, Ankara, 27-32.

Shikako-Thomas, K., Dahan-Oliel, N., Shevell, M., Law, M., Birnbaum, R., Rosenbaum, P., Majnemer, A. (2012). Play and be happy? Leisure participation and quality of life in school-aged children with cerebral palsy. *International journal of pediatrics*, 2012: 387280.

Sobol, M., Blachnio, A., Przepiórka, A. (2020). Time of pandemic: Temporal perspectives related to compliance with public health regulations concerning the COVID-19 pandemic. *Social Science & Medicine*, 265, 113408.

Spagnolo, P.A., Manson, J.E., Joffe, H. (2020) Sex and Gender Differences in Health: What the COVID-19 Pandemic Can Teach Us. *Annals of Internal Medicine*, 173(5), 385-386.

Stodolska, M. (2020). # QuarantineChallenge2k20: Leisure in the time of the pandemic. *Leisure Sciences*, 1-8.

Subaşı, Y. (2014). *Erich Fromm ve Türkiye’de sosyal bilgiler eğitimi* (Master's thesis, Adıyaman Üniversitesi).

Subölen, S. (2020). Covid 19 pandemisi sürecinde stresle baş etme yöntemi olarak sosyal medyada mizah olgusu: cezmikalorifer ve saykodelipaylaşımlar isimli instagram hesaplarının analizi. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 11(42), 123-142.

Şengel, Ü., Genç, K., Işkın, M., Ulema, Ş., Uzut, İ. (2020). Turizmde “sosyal mesafe” mümkün mü? Kamp ve karavan turizmi bağlamında bir değerlendirme. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).

T.C. İç İşleri Bakanlığı. (2020, Ekim 25). 65 yaş ve üzeri/20 yaş altı/kronik rahatsızlığı bulunan kişilerin sokağa çıkma kısıtlaması istisnası genelgesi <https://www.icisleri.gov.tr/65-yas-ve-uzeri20-yas-altikronik-rahatsizligi-bulunan-kisilerin-sokaga-cikma-kisitlamasi-istisnasi-genelgesi>

Türdü. N. (2020, Kasım 25) *Corona virüs salgınına bakış açısı [Araştırma Raporu]* <https://webrazzi.com/2020/04/02/corona-virus-salginina-bakis-acisi/>

Ulusal, D. (2021). Covid-19 pandemi döneminde kadın sağlık çalışanlarının yaşadıkları sorunların analizi. *Journal of International Social Research*, 14(77).

United Nations (UN) (2020). Policy brief: *The impact of covid-19 on women*. United Nations entity for gender equality and the empowerment of women (UN Women). United Nations Secretariat.

Ural, A., Kılıç, İ., (2011). Bilimsel araştırma süreci ve spss ile veri analizi. Detay Yayıncılık, Ankara.

Uslu, S., Karavelioğlu, M. B., Gümüşgöl, O. (2020). Geleneksel rekreatif oyunlar: Yeni koronavirüs (covid-19) salgını sürecinde boş zaman değerlendirme önerileri. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 2(Özel Sayı 1), 14-25.

- Ünal, B., Gülseren, L. (2020). COVID-19 pandemisinin görünmeyen yüzü: Aile içi kadına yönelik şiddet. *The hidden side of COVID-19 pandemic: Domestic violence) Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23, 89-94.
- Ünal, S., Ceylan, C. (2008). Tüketicileri hedonik alışverişe yönelten nedenler: İstanbul ve Erzurum illerinde karşılaştırmalı bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2), 265-283.
- Van der Heijden, H. (2004). User acceptance of hedonic information systems. *MIS Quarterly*, 28(4), 695-704.
- Walter, L.A., Mcgregor, A.J. (2020) Sex- and gender-specific observations and implications for COVID-19. *West J Emerg Med*, 21(3), 507-509.
- Wang, C. (1999). Photovoice: A participatory action research strategy applied to women's health. *Journal of Women's Health*, 8(2), 185-192.
- Wenham, M., Smith J., Morgan, R. (2020). COVID-19: The gendered impacts of the outbreak. *Lancet*, 395(10227), 846-848.
- World Health Organization. (2020). Gender and COVID-19: advocacy brief, 14 May 2020 (No. WHO/2019-nCoV/Advocacy_brief/Gender/2020.1). World Health Organization.
- Worldometers. (03, Aralık, 2020). COVID-19 Coronavirus Pandemic. <https://www.worldometers.info/coronavirus/>
- Yasin, Y. (2020). Kırılgan gruplar ve Covid-19; Kadınlar. *Türk Tabipler Birliği-Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu*, 432-436.
- Yıldırım, C. (2020). COVID-19: Cinsiyet bağlamında değerlendirme. *Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını*. Temmuz-Aralık 2020. 94-97.
- Zabriskie, R.B., Estes, C.A. (2001). Family recreation: How can we make a difference?. *Parks Recreation*, 36(10), 30-36.